

2019 LGS SONUÇLARI NELER SÖYLÜYOR?

MÜBERRA NUR EMİN

SETA | PERSPEKTİF

HAZİRAN 2019 · SAYI 244

- Milli Eğitim Bakanlığının açıkladığı 2019 Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezi Sınav raporunda temel bulgular nelerdir?
- Merkezi sınav sonuçları eğitim sisteminin yapısal sorunlarına dair neler söylemektedir?
- Ortaöğretim tercih ve yerleştirme kılavuzundaki değişiklikler nelerdir?

2 Haziran 2019 tarihinde gerçekleştirilen Liselere Geçiş Sınavı'nın (LGS) sonuçları 24 Haziran'da açıklandı. Sınav sonuçlarını kapsamlı raporlar olarak yayınlama geleneği oluşturan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) LGS sonuçları ile birlikte *2019 Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezi Sınav* isimli bir rapor yayınladı.¹ Raporda, sekizinci sınıf öğrencilerinin LGS'ye katılım durumları, testin güvenilirliği, madde analizleri, Türkçe, matematik, T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük, din kültürü ve ahlak bilgisi, yabancı dil ve fen bilgisi derslerine yönelik öğrenci performansları, sınava katılan öğrencilerin cinsiyetleri, anne ve baba eğitim durumlarına göre başarı durumları, iller arası farklılıklar gibi eğitim üzerine çalışanlar için değerli veriler yer almaktadır.

MEB verilerine göre yaklaşık 1 milyon 200 bin sekizinci sınıf öğrencisinden 1 milyon 29 bin öğrenci sınava girmiştir.² Sınava giren öğrenci sayısının yüksekliği sınava olan rağbetin hala yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, öğrenci ve velilerin merkezi sınav puanı ile öğren-

ci alan okullara girmeyi önemsediklerini göstermektedir. Zaman içerisinde okullar daha heterojen bir yapıya büründükçe ve okullar arası imkan farklılıkları azaldıkça sınava giren öğrenci sayısı düşecektir. Nitekim adrese dayalı yerleştirme sisteminin de öncelikli hedefleri arasında bunlar yer almaktadır. Geçmiş yıllardaki alışkanlıklar, toplumun sınava yüklediği anlam ve okullar arasındaki yüksek farklılıklar değiştikçe sınava olan rağbet de azalacaktır.

ALT TESTLERDEKİ ORTALAMA DOĞRU CEVAP SAYILARI

2019 LGS raporunda sınava giren sekizinci sınıf öğrencilerin alt testlerdeki ortalama doğru cevap sayılarına ilişkin veriler şu şekildedir:

TABLO 1. ALT TESTLERDEKİ ORTALAMA DOĞRU CEVAP SAYILARI		
Alt Testler	Soru sayısı	Ortalama doğru cevap sayısı
Türkçe	20	11,75
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	10	6,88
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	10	6,83
Yabancı Dil	10	4,65
Matematik	20	5,09
Fen Bilimleri	20	9,97

Kaynak: MEB, 2019.

1. Milli Eğitim Bakanlığı (2019). 2019 ortaöğretim kurumlarına ilişkin merkezi sınav. http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/24094730_2019_Ortaogretim_Kurumlarina_Iliskin_Merkezi_Sinav.pdf

2. Milli Eğitim Bakanlığı (2019). 2019 ortaöğretim kurumlarına ilişkin merkezi sınav. http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/24094730_2019_Ortaogretim_Kurumlarina_Iliskin_Merkezi_Sinav.pdf

MÜBERRA NUR EMİN

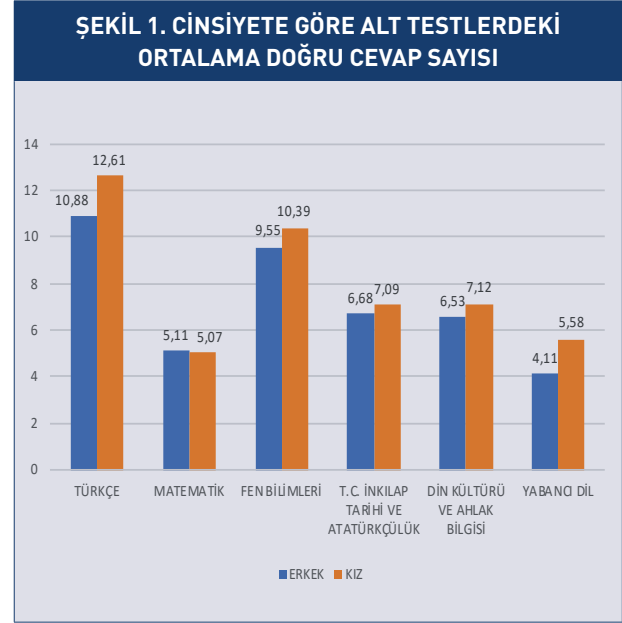
Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji bölümünden mezun olduktan sonra aynı üniversitenin Tarih bölümünde yan dal yaptı. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyoloji bölümünde yüksek lisansını "Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Devlet Okullarında Karşılaştığı Sorunlar" başlıklı tez çalışması ile tamamladı. Aynı üniversitede doktora çalışmasına devam etmektedir. Eğitim sosyolojisi, eğitim politikaları, göç ve sosyal politikalar alanlarında çalışan Emin, aynı zamanda, SETA'da Eğitim ve Sosyal Politikalar Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak çalışmaktadır.

Öğrencilerin, soru sayısına oranla en fazla ortalama doğru cevap verebildiği ders Türkçe, en düşük ortalama doğru cevap verebildiği ders ise matematik olmuştur. Bir başka ifadeyle, öğrenciler sayısal derslere kıyasla sözel derslerde daha fazla soruya doğru cevap vermiştir. Bu durum geçmiş yıllardaki merkezi sınavlar ile 8. sınıfların matematik ve fen başarılarını ölçen TIMSS ve 15 yaş grubuna uygulanan PISA gibi uluslararası sınav sonuçları ile de benzerlik göstermektedir.³

Türkiye yüksek bir öğrenci nüfusuna sahiptir. Bu nedenle öğrenci başarısı açısından farklılaşma ve çeşitliliğin de fazla olması kaçınılmazdır. Ancak lise öncesinde öğrenciler için temel eğitim karnesi niteliği taşıyan ortaöğretime geçiş sınav sonuçlarında açığa çıkan sorunların tespit edilmesi eğitim sistemimizin geliştirilmesi için önemlidir. Öğrencilerin derslerdeki ortalama doğru cevap sayılarının düşüklüğü, eğitim sisteminin mevcut durumu için önemli bir göstergedir. Özellikle temel okuma ve temel matematik derslerindeki başarı oranının düşüklüğü temel eğitim hakkında önemli uyarılar içermektedir. Öğrencilerin vakitlerinin büyük çoğunluğunu okulda geçirmelerine rağmen böyle sonuçlar alması, okulda etkili öğrenme süreçlerinin sağlıklı olmadığını göstermektedir. Ayrıca sekizinci sınıf öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun ek dersler, telafi kursları, özel dersler gibi sınava yönelik ayrı bir hazırlık sürecinden geçtiği de bilinmektedir. Yoğun bir eğitim sürecinden geçen öğrencilerin ders başarılarındaki bu düşüklük, üzerinde kapsamlı çalışmalar yapılmasını gerektirmektedir.

ÖĞRENCİLERİN CİNSİYETLERİNE GÖRE BAŞARI DURUMLARI

Bir başka önemli veri ise öğrencilerin cinsiyetlerine göre başarı durumlarını gösteren veridir. Şekil 1’de görüldüğü üzere kız öğrenciler matematik dersi hariç diğer derslerde erkek öğrencilerden daha başarılı performans sergilemişlerdir. Eğitim tarihimiz boyunca

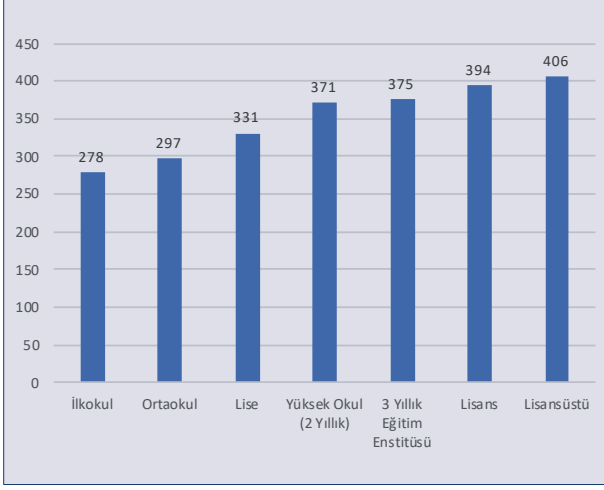
Kaynak: MEB 2019 verilerinden oluşturulmuştur.

hep dezavantajlı konumda olan kız çocuklarının başarılı performansları, kız çocuklarına imkan verilmesi durumunda erkeklerden daha başarılı olabildiklerini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

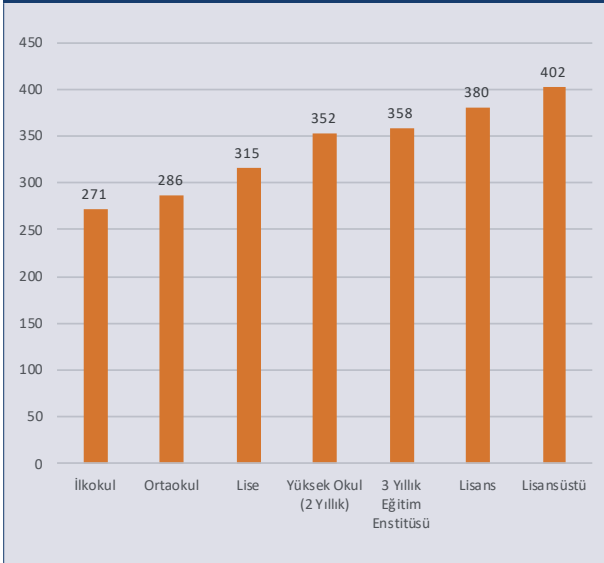
ANNE-BABA EĞİTİM DÜZEYİ İLE ÖĞRENCİ BAŞARISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Raporda dikkat çeken bir başka husus da öğrenci velilerinin eğitim durumları ile öğrenci başarıları arasındaki ilişkidir. Tablo 2 ve Tablo 3’te görüldüğü üzere anne baba eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin puanlarında da artış görülmektedir. Eğitim düzeyi ilkökul olan bir anne ile lisansüstü düzeyindeki bir annenin çocukları arasında yaklaşık 130 puanlık bir fark bulunmaktadır. Benzer durum baba eğitim düzeyi için de geçerlidir. Bir başka ifadeyle çocukların ailelerinden taşıdıkları sosyal ve kültürel sermaye eğitimdeki başarılarını büyük ölçüde etkilemektedir. Eğitim durumunu etkileyen çok fazla değişken bulunmaktadır, anne baba eğitim durumu tek belirleyici etken değildir. Ancak hem ulusal hem TIMSS ve PISA gibi uluslararası değerlendirmelerin benzer veriler sunması fırsat eşitliği önünde engel teşkil eden bu konunun ciddi bir şekilde ele alınması gerektiğini göstermektedir.

3. MEB. (2016). TIMSS 2015 Ulusal Matematik ve Fen Ön Raporu: http://timss.meb.gov.tr/wp-content/uploads/TIMSS_2015_Ulusal_Rapor.pdf

TABLO 2. ANNE EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE ÖĞRENCİLERİN ORTALAMA MERKEZİ SINAV PUANI

Kaynak: MEB 2019 verilerinden oluşturulmuştur.

TABLO 3. BABA EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE ÖĞRENCİLERİN ORTALAMA MERKEZİ SINAV PUANI

Kaynak: MEB 2019 verilerinden oluşturulmuştur.

BÖLGESEL FARKLILIK VE FIRSAT EŞİTSİZLİĞİ

Eğitim tarihimizin başından beri süregelen yapısal sorunlarından biri de bölgesel farklılıkların yüksek olmasıdır. LGS sonuçları bu farklılıklara ilişkin de önemli veriler sunmaktadır. Rapordaki veriler kullanılarak oluşturulan haritalarda bu farklılıklar belirgin bir şekilde göze çarpmaktadır.

ŞEKİL 2. İL BAZLI MATEMATİK ALT TESTİ ORTALAMA DOĞRU CEVAP SAYILARI

Kaynak: MEB 2019 verilerinden oluşturulmuştur.

ŞEKİL 3. İL BAZLI TÜRKÇE ALT TESTİ ORTALAMA DOĞRU CEVAP SAYILARI

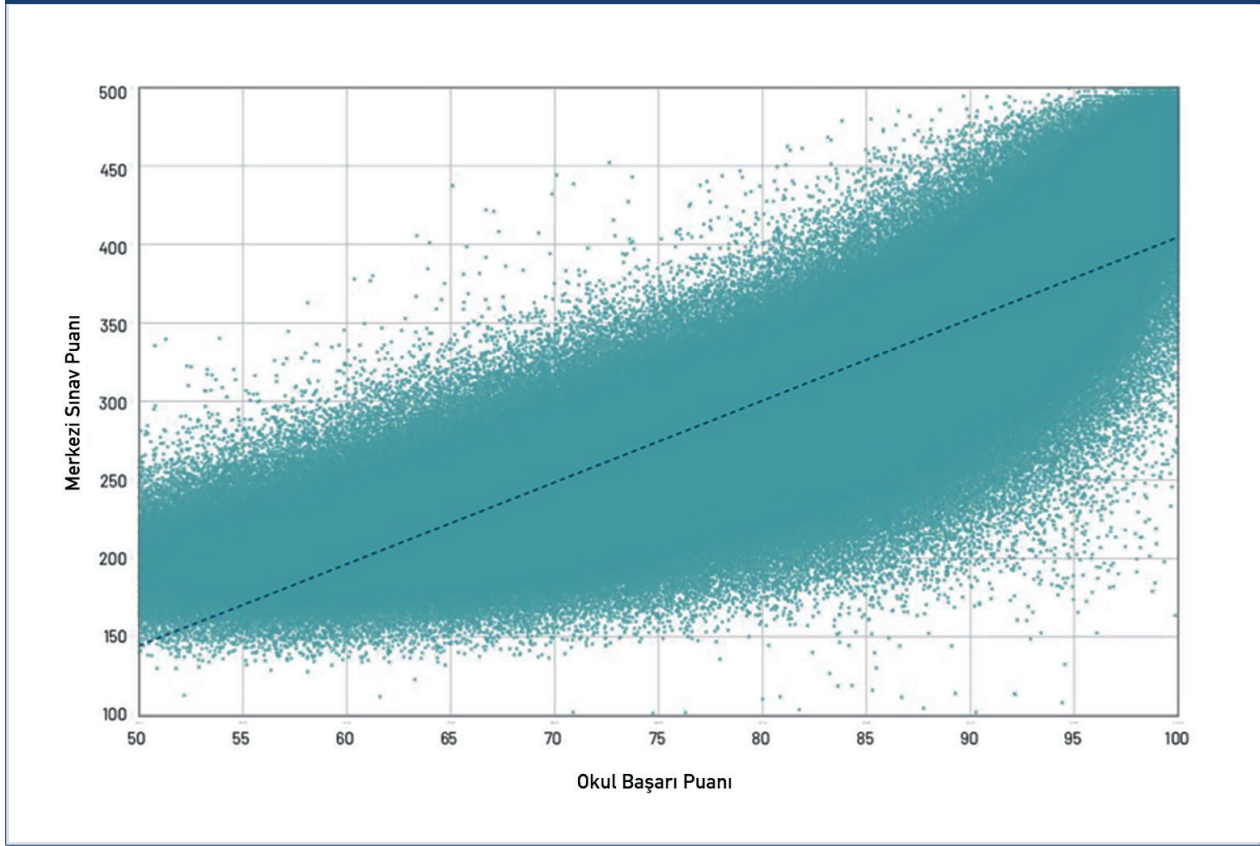
Kaynak: MEB 2019 verilerinden oluşturulmuştur.

ŞEKİL 4. İL BAZLI FEN BİLGİSİ ALT TESTİ ORTALAMA DOĞRU CEVAP SAYILARI.

Kaynak: MEB 2019 verilerinden oluşturulmuştur.

Haritalarda da görüleceği üzere Türkiye'nin batısından doğusuna doğru başarı performanslarında belirgin bir azalma söz konusudur. Türkiye'nin genelinde matematik dersine yönelik başarı düşüktür. Ancak matematik dersinde ortalama doğru cevap sayısı doğu ve güneydoğu illerinde 2'nin altındadır (Şekil

ŞEKİL 5. OKUL BAŞARI PUANI VE MERKEZİ SINAV PUANLARININ SAÇILIM DİYAGRAMI.

Kaynak: MEB 2019 s. 27'den alınmıştır.

2). Benzer durum fen bilgisi ve Türkçe derslerinde de belirgin bir şekilde göze çarpmaktadır (Kaynak: MEB 2019 verilerinden oluşturulmuştur: Şekil 4). Dolayısıyla okullar ve bölgeler arasındaki farklılığa odaklanarak bu farklılığı ortaya çıkaran temel etkenlerin tespitine ve bu farklılığın azaltılması yönünde yeni politikalara ihtiyaç vardır.

OKUL BAŞARI PUANI VE MERKEZİ SINAV PUANI ARASINDAKİ İLİŞKİ

2019 LGS raporu, sekizinci sınıf öğrencilerinin okul başarı puanları ile merkezi sınav puanları arasındaki ilişkisine dair de önemli bir veri sunmaktadır. Rapor-daki veriler, öğrencilerin okul başarı puanları ile merkezi sınavdan aldıkları puanlar arasında doğrusal bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Şekil 5'ten de anlaşılacağı üzere okul derslerinde başarılı olan öğrenciler merkezi sınavda da ba-

şarılı bir performans sergilemektedir. Okul başarı puanı düşük olup merkezi sınav puanı yüksek olan istisna öğrenciler dışında genel olarak bu durum öğrencilerin akademik performansı hakkında sağlıklı bir sonuç elde edildiğini de göstermektedir. Ayrıca okul puanları ile merkezi sınav puanları arasındaki bu doğrusal ilişki merkezi sınavın meşruiyetini de güçlendirmektedir.

TERCİH VE YERLEŞTİRME KILAVUZUNDAKİ DEĞİŞİKLİKLER

Sınav sonuçlarının ardından MEB tercih ve yerleştirme kılavuzunu da açıkladı. Geçen seneki yerleştirme kılavuzuna göre bu yıl bazı değişikliklerin yapıldığı görülüyor. Örneğin geçen yıl okul başarı puanı yüksek öğrencilerin başarı puanı düşük öğrencilere nazaran mahallelerindeki okullarına istedikleri gibi yerleşememeleri durumu kamuoyunda tartışmaya se-

bep olmuştu.⁴ Nitekim geçen yılki tercih kılavuzunda adrese dayalı yerleştirmede başarı puanı temel kriterler arasında yer almıyordu. Öğrencilerin ikametleri, orta-okulda bulunduğu yıl, tercih önceliği gibi kriterler öncelikliydi. Bu yıl ise kılavuzda yapılan değişiklikle okul başarı puanı öncelikli kriterler arasına dahil edilmiştir. Kılavuza göre adrese dayalı yerleştirme için öğrencilerin sırasıyla ikamet adresleri, okul başarı puanının üstünlüğü ve okula özürsüz devamsızlık yapılan gün sayısının azlığı temel kriterler arasında yer almaktadır.⁵ Eşitlik olması durumunda ise öğrencilerin 6 ve 7. sınıftaki puanlarına bakılacaktır. Okul başarı puanının yerel yerleştirme kriterleri arasına alınması isabetli olmuştur. Nitekim bu durum öğrenci-okul ilişkisini de güçlendirmesi bakımından önemlidir. Ancak adrese dayalı yerleştirmenin avantajları arasında, farklı başarı düzeyindeki çocukların bir arada eğitim görebileceği heterojen bir yapı sağlaması yer almaktadır. Bu nedenle okulların okul başarı puanına göre hiyerarşik bir sıralama oluşturmamasına da dikkat etmek gerekir.

Kılavuzla birlikte merkezi sınav puanı ile öğrenci alacak okul listeleri de açıklandı. Buna göre, geçen seneye göre sınavla öğrenci alan okul sayılarında artış olmuştur. Adrese dayalı yerleştirme sistemine geçiş ile birlikte yıllar içerisinde sınavla öğrenci alan okul sayısının azalması beklenmektedir. Ancak henüz ikincisi uygulanan yeni sınav ve yerleştirme sisteminin sağlıklı işleyebilmesi için bazı esnekliklerin yapılması makul olabilir. Fakat önümüzdeki yıllarda sınavla öğrenci alan okul sayısının yüzde 10'u geçmeyecek şekilde tasarlanması ve zamanla da bu yüzdeliğin daha da düşürülmesi gerekir. Nitekim “2023 Eğitim Vizyonu” belgesi de liseler arasındaki başarı farkının azaltılmasını bir hedef olarak benimsemiştir.

4. “Okul birincisi bile yerleşemedi”, *Sabah*, 07 Ağustos 2018.

5. MEB. (2019). Ortaöğretime geçiş tercih ve yerleştirme kılavuzu 2019: http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/25104443_ev-rak8071216911865128306.pdf

2019 yerleştirme kılavuzuyla açıklanan bir diğer değişiklik ise yerleştirme sonuçlarının ilanından sonraki nakil süreleri ile ilgilidir. Önceki senelerde yerleşme sonucu sonrasında yerleştiği okul yerine başka bir okul tercih etmek isteyen öğrenciler için dört ayrı nakil süreci tanımlanmıştı. Bu yıl ise öğrencilere dört yerine iki nakil süreci hakkı verilmiştir. Geçtiğimiz senelerde nakil sayılarının ve süreçlerinin uzun olması öğrencilerin yerleşme, okula kayıt ve okula başlama süreçlerinde gecikmeye sebep oluyordu. Bu nedenle nakil sürelerinin azaltılmış olması yerleşme sürecinin kısa sürede tamamlanması bakımından olumlu bir gelişmedir.

SONUÇ

MEB’in 2019 LGS sonuçlarına ilişkin açıklamış olduğu bu rapor, Bakanlığın veriye dayalı olarak eğitimde öncelik verilmesi gereken alanları gözler önüne sermesi bakımından oldukça önemlidir. “2023 Eğitim Vizyonu” belgesinde de vurgulandığı üzere öncelikli hedef, okullar arası farklılığın azaltılmasına yönelik çalışmalara odaklanmak olmalıdır. Bununla birlikte Türkiye’de nitelikli eğitimin yaygınlaşması önünde büyük bir engel olan bölgesel farklılıklara ilişkin kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır. Çocukların ailelerinden taşıdıkları sosyal ve kültürel sermaye ile birlikte okul ve bölgesel farklılıkların da fazla olması var olan dezavantajlılığı katmanlı bir hale getirmektedir. Bu nedenle temel eğitimde dezavantajlı öğrencileri hedefleyen programlar başlatılmalıdır. Bu kapsamda özellikle telafi eğitimlerine ağırlık verilmeli ve hiçbir çocuğun geride kalmaması için erken müdahalede bulunulmalıdır. Bir başka ifadeyle, okul öncesi ve ilkokulun en başından itibaren her bir çocuğun kaliteli eğitim almasına yönelik adımlar atılmalıdır. Ayrıca özellikle düşük eğitimli ebeveynlere yönelik aile eğitimlerine ihtiyaç vardır.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://www.instagram.com/setavakfi)